
ВРЪЗКАТА МЕЖДУ ДВОЙНАТА ФУНКЦИЯ НА ИЗПЪЛНИТЕЛНИЯ ДИРЕКТОР И ЕФЕКТИВНОСТТА НА БАНКАТА: ПРИМЕРИ ОТ БАНКОВИЯ СЕКТОР В АФРИКА

София Бенжак¹

Бадр Хаба²

¹LAREGO Laboratory, НШТМ, Университет Кади Аяд - Маракеш,
Мароко

²ВУТМ - Казабланка, Мароко

E-mail : ¹benjakik.sofia@gmail.com; ²badr.habba@gmail.com

Резюме: В статията се изследва връзката между двойствената функция на главния изпълнителен директор (като човек, изпълняващ ролята както на главен изпълнителен директор, така и на председател на борда на директорите ѝ) и ефективността на банката въз основа на функционален структурен анализ (ФСА). Настоящото проучване допълва съществуващата литература като използва панелни данни на големи търговски банки в Африка от 2016 до 2019 г. Резултатите показват, че дуалността на главните изпълнителни директори допринася положително за банковата ефективност на изследваните търговски банки в Африка. Това заключение води до извода, че тази двойствена роля има положително и значително влияние върху ефективността на търговските банки.

Ключови думи: двойна функция на ИД, ефективност на банката, функционален структурен анализ, Африка.

Тази статия се **цитира**, както следва: **Бенжак, С., Хаба, Б.** (2022). Връзката между двойната функция на изпълнителния директор и ефективността на банката: примери от банковия сектор в Африка. Народностопански архив, (2), с. 3-22.

URL: www2.uni-svishtov.bg/NSArhiv

JEL: F23, G15, G21.

* * *

1. Въведение

Банковата система може да бъде подложена на неблагоприятно въздействие на обстоятелства както от външно (макроикономическо), така и от вътрешно (управленско) естество или на комбинация от такива (Захариев и к-в, 2020). Всъщност, неефективността на различни схеми на управление се цитира като един от най-често срещаните основни причини за кризата Minton et al. (2014). През годините въпросите на корпоративното управление са били обект на много научни изследвания поради потенциалните им последици за ефективността на фирмите както в развитите, така и в развиващите се икономики (Puni & Anlesinya, 2020). Всъщност, тъй като корпоративното управление представлява централен проблем за банковия сектор днес (Adams & Mehran, 2003; Mülberr, 2010), управленските механизми на банките се определят от авторитетни национални и международни органи, тъй като те явно имат положително въздействие върху различните рискове, пред които е изправена фирмата. (Birgach et al., 2020).

Тези механизми включват структурата на борда (размер на борда, състав на борда, независимост на борда, честота на заседанията на борда, двойственост на главния изпълнителен директор) и структурата на собствеността. Всъщност двете най-важни и широко изследвани теми в корпоративното управление са корпоративните бордове и проблемите на главния изпълнителен директор и висшето ръководство. По-конкретно, концепцията за дуалността на главния изпълнителен директор е един от най-важните механизми, които привличат вниманието на регулаторите. Той касае структурата на ръководството на борда по отношение на това дали главният изпълнителен директор и неговият председател са едно и също лице или не.

Накратко, целта на това емпирично изследване е да се измери ефектът от дуалността на главния изпълнителен директор (функцията му едновременно на изпълнителен директор и председател на борда на директорите) върху ефективността на банката. За целта използвахме данни за 78 банки в периода от 2016 до 2019 г. Останалата част от статията е организирана по следния начин. Във втора точка се прави преглед на съществуващата литература по темата на изследването. В трета точка се описват данните и методологията. В четвърта точка се анализират емпиричните резултати. И накрая, в последния раздел се обобщават и интерпретират резултатите от изследването.

2. Преглед на литературата

2.1. Преглед на теоретичните публикации

Съществуващата литература за дуалността на главния изпълнителен директор се основава на две противоположни теории за това дали е по-изгодно един и същ човек да изпълнява ролята на главен изпълнителен директор и председател на борда или не.

Теорията „принципал-агент“: Теорията „принципал-агент“ подкрепя идеята за разделяне на функциите на главен изпълнителен директор и председател на борда, което като цяло съгласува интересите на мениджърите с интересите на акционерите, предотвратява прекомерното укрепване на позициите на мениджъра (Titova, 2016) и цели да намали разходите за управление на фирмата. Това разделяне увеличава независимостта на борда от ръководството, което води до по-добро управление поради по-независим надзор и контрол (M. C. Jensen, 1993).

Освен това, според теорията „принципал-агент“, изпълняването едновременно на функциите на главен изпълнителен директор и председател на борда на директорите от едно и също лице може да доведе до прекомерна концентрация на власт в ръцете му (Jensen, 1993), което може да се отрази негативно на финансовите резултати. Следователно, фирмите, в които главният изпълнителен директор не изпълнява и двете функции, имат по-добри финансови резултати в сравнение с тези, в които главният изпълнителен директор е и председател на борда (Fama & Jensen, 1983; S. Jensen & Meckling, 1976; M. C. Jensen, 1993; Yermack, 1996).

Хипотеза 1: Дуалността има отрицателно влияние върху ефективността на банките.

Теория на „добрия стопанин“: За разлика от теорията „принципал-агент“, теорията на „добрия стопанин“ поддържа структурата с дуалност на главния изпълнителен директор и се основава на убеждението, че мениджърите искат да са добри стопани за фирмата (Donaldson & Davis, 1991). Също така, за разлика от теорията „принципал-агент“, теорията на „добрия стопанин“ подкрепя положителното управленско отношение и мотивация. Тук двойствеността на главния изпълнителен директор осигурява единно ръководство на фирмата, което има по-добро разбиране и знания за нейната специфика.

Според тази теория, предимствата на обединеното ръководство с повече правомощия, които предоставя дуалността, могат да допринесат за подобряване на финансовите резултати на фирмата (Donaldson & Davis, 1991; Ramdani & Witteloostuijn, 2010). Освен това, вътрешните мениджъри имат повече стратегическа информация относно фирмата в сравнение с

независимите и външни за фирмата членове на борда. Съгласно тази хипотеза, главният изпълнителен директор ще направи това, което е най-доброто за фирмата, а неговата двойствена функция ще повлияе положително на ефективността ѝ (Finkelstein & D'aveni, 1994).

Хипотеза 2: Дуалността има положително влияние върху ефективността на баните.

2.2. Преглед на емпиричната литература

В тази част представяме преглед на литературата относно връзката между дуалността на главния изпълнителен директор и рентабилността на фирмата. Резултатите от проведените емпирични като цяло могат да бъдат категоризирани в три групи както следва: дуалността на главния изпълнителен директор има положителен ефект върху резултатите на фирмата; дуалността на главния изпълнителен директор има отрицателен ефект върху рентабилността на фирмата; и че няма връзка между дуалността на главния изпълнителен директор и представянето на фирмата.

Peng et al. (2007) изследват връзката между дуалността на главния изпълнителен директор и рентабилността на 403 акционерни дружества в Китай в периода 1992-1996 г. Според тях дуалността има положителен ефект върху резултатите на компаниите, като по този начин се потвърждава теорията за „добрия стопанин“. Освен тях, Ramdani & Witteloostuijn (2010) изследват ефекта на независимия член на борда на директорите и дуалността върху рентабилността на компании, опериращи в Индонезия, Малайзия, Южна Корея и Тайланд и утвърдяват, че съществува положителна връзка между дуалността и рентабилността на компанията.

За разлика от тях, Ujunwa (2012) открива отрицателна връзка между дуалността и представянето на компанията за 122 компании, опериращи в Нигерия в периода 1991-2008 г. Chen et al. (2005) изследват структурата, рентабилността и политиките за дивиденди на компании, опериращи в Хонг Конг, и откриват отрицателна корелация между дуалността и коефициента на Тобин (Tobin Q) за големите компании. Въпреки това, не е открита връзка между двойствеността и коефициента за рентабилност на активите (ROA) или рентабилност на собствения капитал (ROE).

В друго свое изследване Chen et al. (2008) също установяват, че не е доказана значима връзка между дуалността и рентабилността на компанията. По отношение на Нигерия, Ehiokioya (2009) анализира структурата на корпоративно управление и представянето на компаниите в развиващите се икономики. Емпиричните резултати от изследването показват

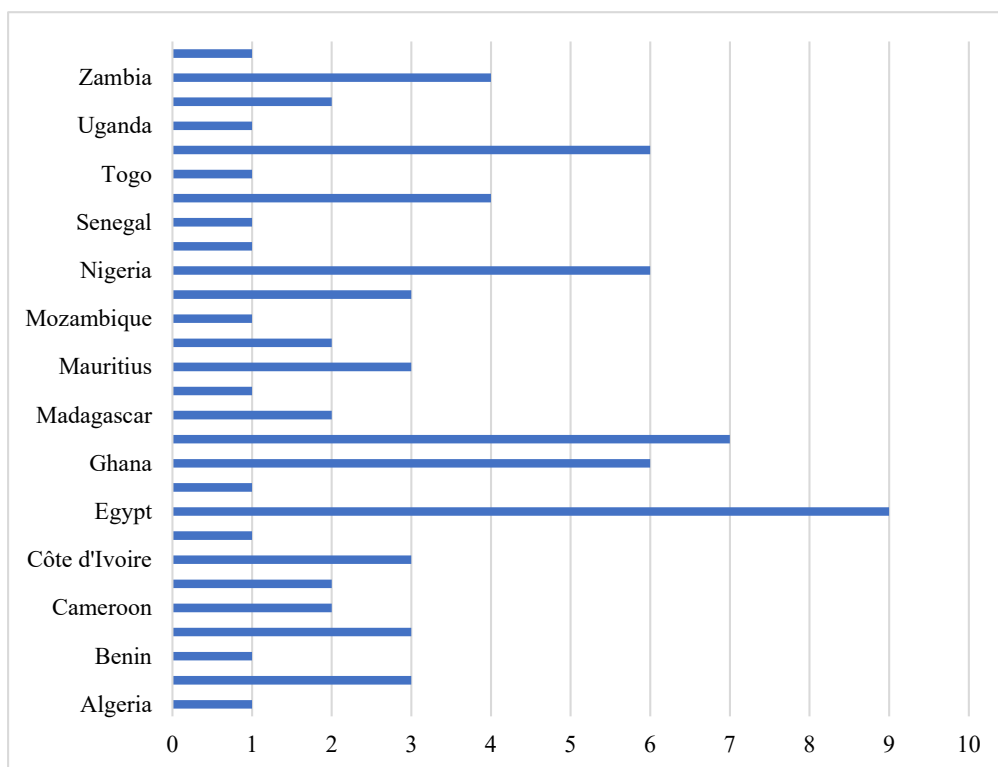
отрицателна, но не и статистически значима връзка между дуалността и показателите за ефективност на компанията (ROA, ROE, съотношение цена-печалба, Q на Тобин). Съвсем неотдавна Okoro Blessing et al. (2018) анализират панелни данни за двадесет и две търговски банки листвани на нигерийската фондова борса към март (2016 г.) за период от шестнадесет години (от 2000 до 2016 г.) Те установяват, че като цяло дуалността на главния изпълнителен директор няма значително влияние върху рентабилността на търговските банки.

3. Данни и методология

3.1. Съвкупност и извадка

В изследването се използват методи за количествено панелно изследване. Данните за състава на бордовете на директорите бяха събрани от публично оповестените данни за корпоративното управление на отделни търговски банки в Африка. Финансовите данни за банките в Африка за периода 2016-2019 г. са взети от диска *Bureau van Dijk's BankFocus*.

Включените в извадката банки са селектирани по три критерия: (1) Първо, изключваме компании без скорошни оповестявания на финансови данни и опериращи в страни без публични органи/щати/правителства. Освен това (2) изключваме банки, които не могат да се класифицират като търговски банки. И накрая, (3) изключваме банки с отрицателни фактори на производство или изходни продукти или липсващи данни за тях за периода. Така селектираната окончателна извадка се състои от 78 търговски банки, опериращи във всички региони на Африка. Разпределение на банките от извадката по държави е илюстрирано на Фигура 1.

Източник: авторите.

Фигура 1. Разпределение на банките от извадката по държави

3.2. Емпиричен модел

Независима променлива

Независимата променлива в проучването е дуалността на главния изпълнителен директор. Тази променлива се дефинира като фиктивна променлива, показваща стойност от 1, когато главният изпълнителен директор на фирмата и председателят на борда са едно и също лице и 0, ако не са (Boyd, 1995; Peng et al., 2007).

Зависима променлива: Техническа ефективност (TE)

Зависимата променлива в модела е ефективността на банката, оценена чрез функционален структурен анализ (Data Envelopment Analysis). По-конкретно, това проучване се фокусира върху техническата ефективност на банката. По примера на Adeabah et al. (2018), използваме модела на променлива възвръщаемост от мащаба за ефективността, предложен от Banker et al. (1984). Първичната версия на модела на Banker et al. (1984) (BCC), който оценява резултата за техническа ефективност на всяко звено за вземане на решения (decision making unit - DMUo) е:

Максимизиране ($TE_0 = \theta_0 + \varepsilon \sum_{j=1}^m e_j + \varepsilon \sum_{i=1}^h s_i$)

така, че:

$$\sum_{k=1}^n \delta_k y_{ik} = \theta y_{i0} + s_i$$

$$\forall i = 1, 2, \dots, h$$

$$\sum_{k=1}^n \delta_k X_{jk} = X_{j0} + e_j$$

$$\forall j = 1, 2, \dots, m$$

$$\sum_{k=1}^n \delta_k = 1$$

$$\forall k = 1, 2, \dots, n$$

$$s_i, e_j, \delta_k \geq 0$$

, където TE_0 = техническата ефективност на анализирания DMU_0 ; θ_0 = сумата от възможни аргументи за ниво на продукта y_0 при запазване на същото ниво на факторите; ε = Неархимедова клоняща към нула стойност, непозволяваща звената (DMU) да дават нулеви тегла на фактори, които няма значима стойност; n = брой анализирани звена (DMU); h = брой продукти; m = брой фактори; y_{ik} стойност на продукт i за DMU_k ; x_{jk} = стойност на фактор j за DMU_k ; s_i = дефицит на производството на продукт i ; и e_j = прекомерна употреба на фактор j .

Променливата възвръщаемост от мащаба (VRS) изразява реакцията на изходните продукти на пропорционалното увеличаване или намаляване на броя на всички фактори на производството (Cooper et al., 2011). VRS изразява намаляваща или увеличаваща се корелация, докато постоянната възвръщаемост от мащаба (CRS) изразява корелация, при която промяната в броя на всички фактори на производството води до пропорционална промяна в обема на продукта. В настоящото изследване комбинираме VRS подхода с продуктово-ориентиран модел. Оценката на техническата ефективност е извършена с помощта на софтуерния продукт Win4DEAP.

Контролни променливи

Емпиричният модел на изследването включва девет контролни променливи, които могат да повлияят на ефективността на банката. Те включват пет мерки за корпоративно управление (като размер на борда, състав на борда, заседания и комисии), три характеристики на банката (като размер на банката, собствен капитал, заеми) и една макроикономическа променлива (в случая - БВП).

В такива проучвания анализът се извършва на две стъпки: първо се определя ефективността посредством функционален структурен анализ (DEA). След това тези резултати се регресират спрямо набор от независими променливи, които потенциално са свързани с ефективността.

По този начин окончателният емпиричен модел има следния вид:

$$TE_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 Dual_{i,t} + \beta_2 BSize_{i,t} + \beta_3 Indep_{i,t} + \beta_4 Female_{i,t} + \beta_5 Meet_{i,t} + \beta_6 Comit_{i,t} + \beta_7 BKSize_{i,t} + \beta_8 Capital_{i,t} + \beta_9 Loans_{i,t} + \beta_{10} GDP_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

$$i = 1, \dots, 78; t = 2016, \dots, 2019$$

, където:

- TE: Ефективност, определена чрез DEA,
- Dual: Фиктивна променлива, равна на 1 ако председателят е едновременно и изпълнителен директор и 0 ако не е,
- BSize: Размер на борда като брой на членовете му. Според Adams & Mehran (2012) размерът на борда влияе положително върху ефективността на банката.
- Indep: Пропорция на независимите директори в борда (Mishra & Nielsen, 2000; Pathan & Faff, 2013)
- Female: Пропорция на жените, участващи в борда (Adusei, 2019; Cabo et al., 2012; Campbell & Mínguez-Vera, 2008)
- Meet: Брой заседания (Brick & Chidambaran, 2010; Vafeas, 1999)
- Comit: Брой на комисиите в борда (Adams & Mehran, 2003)
- Bksize: log от общия размер на активите за фискалната година. Според Vokrin (2013) размерът на банката има съществено значение за нейната ефективност.
- Capital: Съотношението на собствения капитал към общия размер на активите се използва като измерител на капитала на банката. Този популярен коефициент отразява фискалната възглавница, която банката може да използва за абсорбиране на загубите от лоши кредити (Berger & DeYoung, 1997; Fiordelisi et al., 2011).
- Loans: Съотношение на отпуснатите кредити към общия размер на активите (García-Meca et al., 2015)
- GDP: Брутният Вършен Продукт (БВП) отразява макроикономическите условия, които влияят на ефективността на банката (Adusei, 2019)

Използваните променливи са обобщени в Таблица 1.

Таблица 1

Дефиниции на променливите

Променлива	Дефиниция
Зависима променлива	
TE	Техническа ефективност на банката
Независима (обяснителна) променлива	
Dual	Фиктивна променлива, равна на 1 ако председателят е едновременно и изпълнителен директор и 0 ако не е
Контролни променливи	
BDSize	Десетичен логаритъм от размера на борда
Indep	Пропорция на независимите директори в борда
Female	Пропорция на жените, участващи в борда
Meet	Брой заседания
Comit	Брой комисии в борда
BKSize	Десетичен логаритъм от общия размер на активите
Capital	Коефициент на капитализация, т.е. съотношение на собствения капитал към общия размер на активите.
Loans	Съотношение на отпуснатите кредити към общия размер на активите
GDP	Брутен Вътрешен Продукт

4. Анализ на данните и резултати

Влиянието на дуалността на изпълнителните директори върху ефективността на банките в периода 2016-2019 г. е анализирано посредством STATA.

4.1. Дескриптивна статистика

В Таблица 2 е обобщена дескриптивната статистика от панелните данни за включените в извадката банки за периода 2016 – 2019 г.

По отношение на променливата дуалност на главния изпълнителен директор, 7% от главните изпълнителни директори са и председатели на борда. Въпреки това, в 93% от случаите имат разделение между функцията на главен изпълнителен директор и председател. При контролните променливи, броят на борда на директорите варира от 4 до 21 директори. Освен това средният брой на членовете на бордовете на африканските

банки е 10, като броят на независимите членове варира от 0% до 100%, със средна стойност 36%. Делът на жените в бордовете на директорите варира между 0% и 67%, като всъщност средно едва 19% от членовете на африканските бордове на директори са жени. По този начин присъствието на жени в борда на директорите на африканските банки все още е ниско.

Таблица 2

Обобщена статистика на независимите променливи (2016 – 2019 г.)

Променлива	Набл.	Средна	Медиана	Ст. Откл.	Мин	Макс
TE	312	0,84	0,89	0,18	0,32	1,00
Dual	306	0,07	0,00	0,25	0,00	1,00
BDSIZE	303	2,23	2,20	0,30	1,39	3,04
Indep	219	0,36	0,33	0,25	0,00	1,00
Female	302	0,19	0,18	0,14	0,00	0,67
Meet	195	6,35	5,00	3,00	3,00	21,00
Comit	244	4,64	4,00	1,94	1,00	12,00
Capital	310	10,99	10,79	7,22	-95,16	22,83
Loans	312	0,48	0,49	0,17	0,05	0,84
GDP	304	24,83	24,78	1,20	22,52	26,83

Забележка: Променливите са дефинирани в Табл. 1.

В допълнение, средното съотношение на собствения капитал към размера на активите е 10,99 (с медиана 10,79), съотношението на отпуснатите кредити към размера на активите е 48 % с медиана 49 %, средната стойност на размера на банката, която е естественият логаритъм на общата сума активите е 14,90, средната стойност на БВП е 24,83. Броят на комисиите варира от 1 до 12, като средно той е 5 комисии. И накрая, средният брой заседания годишно на бордовете в извадката е 6,35.

4.2. Корелационен анализ

Таблица 3 предоставя корелационната матрица на променливите. Освен това, ние изчислихме статистиката на фактора на инфлацията на дисперсията (variance inflation factor - VIF) за предходния регресионен модел, за да определим количествено тежестта на мултиколинearността в нашия модел. В резултат на това тестът не предполага каквито и да било променливи да бъдат изключени от регресията, тъй като VIF статистиката е в определения диапазон.

Таблица 3

Корелационна матрица

	Dual	BDSIZE	Indep	Female	Meet	Comit	Capital	Loans	GPD
Dual	1,0000								
BDSIZE	0,0056	1,0000							
Indep	-0,2440	-0,0665	1,0000						
Female	-0,2196	0,1602	0,1403	1,0000					
Meet	0,0163	0,2004	0,1609	-0,0679	1,0000				
Comit	0,0372	0,5089	0,1539	0,0913	0,4054	1,0000			
Capital	-0,0362	-0,0468	0,0730	-0,0061	-0,1310	-0,0026	1,0000		
Loans	0,0843	0,1262	0,3564	-0,0788	0,0283	0,2663	0,0179	1,0000	
GDP	0,1249	0,5540	-0,3207	0,2003	0,0711	0,2994	-0,0854	-0,2209	1,0000

Източник: собствени изчисления на авторите.

4.3. Тест на Хаусман

За да определим дали по-подходящ модел за доказване на хипотезата е моделът на фиксираните ефекти (fixed effect model – FEM) или моделът на случайните ефекти (random effect model – REM) използваме тест на Хаусман.

Таблица 4

Тест на Хаусман за FEM и REM

Но: разликата в коефициентите не е систематична		
Тест-оценка	хи-квадрат	Вероятност
$\chi^2(8) = (b-B)'[(V_b - V_B)^{-1}](b-B)$	15,0700	0,0579

Източник: собствени изчисления на авторите. b = последователен за Но и На; получен от xtreg B = непоследователен за На, ефикасен за Но; получен от xtreg.

Стойностите от 15,07 за хи-квадрат и 0,0579 (над 0,05) за вероятността от теста на Хаусман показват, че има достатъчно доказателства за приемане на нулевата хипотеза. Това означава, че има корелация между случайните ефекти, включени в композитната грешка, и една или повече от независимите променливи. Следователно REM е по-добрият модел, който е най-ефективен, последователен и предпочитан, докато FEM се счита за неефективен.

Резултати от първия етап: Техническа ефективност (TE)

Ефективността на всяка банка беше определена чрез прилагане на продукт-ориентиран модел. Резултатите показват, че средната ефективност е 0,84 (т.е. 84 процента). Изричното внушение е, че банките като цяло

имат потенциала да увеличат нивата на рентабилност (т.е. приходите от лихви и нелихвени приходи) с около 0,16 (16%), като същевременно поддържат същото ниво на производствени фактори (т.е. доход от лихви, депозити от клиенти и депозити от банки), за да бъдат технически ефективни. Освен това може да се отбележи, че от общо 78 банки, 50 са били ефективни поне веднъж в периода на наблюдение (2016-2019 г.) и че само 11 банки са били ефективни през целия период на наблюдение.

Резултати от втория етап: влияние на дуалността върху ефективността на банките

Таблица 5

резултати от регресията на обобщени най-малки квадрати (GLS)

	TE
Dual	0,155* (2,06)
BDSIZE	-0,0365 (-0,66)
Indep	0,111 (1,78)
Female	0,255* (2,34)
Meet	-0,00364 (-0,74)
Comit	0,0168* (2,06)
Capital	0,00313** (2,77)
Loans	-0,131 (-1,35)
GDP	0,0472** (2,95)
_cons	-0,366 (-0,98)
N	157
R-sq:	0.4784

Забележки: t-статистика в скобите *
p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Основните резултати са представени в Таблица 5. Първо, откриваме, че дуалността на главния изпълнителен директор има значителна положителна корелация с техническата ефективност. Това означава, че дуалността на главния изпълнителен директор като механизъм за корпоративно управление е определящ фактор за ефективността на банката. Нашият резултат съвпадат с изводите на Peng et al. (2007) и на Belkhir (2009). Следователно, този резултат потвърждава *хипотеза 2* и потвърждава хипотезата на Boyd (1995), според която ако едно лице изпълнява едновременно функциите както на главен изпълнителен директор, така и на председател на борда, то ще познава по-добре организацията, ще бъде по-ангажирано с нейната ефективност, ще реагира по-адекватно на промените и ще носи по-голяма отговорност. Освен това дуалността на главния изпълнителен директор му дава повече правомощия за оперативен контрол на компанията, позволява му да взема по-бързи решения (Finkelstein & Hambrick, 1996), да бъде в състояние да координира и управлява действията на борда и да задава стратегии по-бързо, особено в трудни условия или кризи и по този начин да подобрява ефективността.

Що се отнася до контролните променливи, резултатите показват положително и статистически значимо влияние на участието на жени върху ефективността на банките в Африка. Така нашите констатации са в съответствие с тези на Carter et al. (2003) и на Pathan & Faff (2013) и подкрепят хипотезата на теорията „принципал-агент“, според която разнообразието на половете в борда на директорите може да осигури по-добро корпоративно управление (Adams & Ferreira, 2009; Terjesen et al., 2009). Освен това, тъй като жените директори се определят като трудолюбиви и имат по-добри комуникационни умения, които им позволяват да добавят стойност във фирмата чрез подобряване на способността за вземане на решения и решаване на проблемите на борда (Belhaj & Mateus, 2016). По този начин жените директори могат да подобрят мониторинга и контрола и е по-вероятно те да бъдат включени в органите за корпоративно управление (Adams & Ferreira, 2009). Следователно разнообразието на половете има важни последици от икономическа гледна точка. Участието на жени в борда влияе върху управлението на фирмата и по този начин може да повлияе на стойността на фирмата и нейната ефективност (Shrader et al., 1997; Welbourne, 2007).

Освен това, от резултатите в Табл. 5 се вижда, че броят на комисиите на борда има положителен ефект върху ефективността на банката. Този резултат е в съответствие с изводите на Anderson et al. (2004), Beasley (1996), Nadani et al. (2011), според които комисиите на борда играят ефективна мониторингова роля. По-конкретно, наличието на комисии за мониторинг и контрол (комисии за одит, кариерно развитие и трудови

възнаграждения) се свързва положително с ползите от мониторинга (John & Senbet, 1998). Това може да се обясни с обективността, независимостта, експертизата и ефективността на борда, които тези комисии в структурата на борда могат да подобрят. Те могат да подобрят отговорността и ефективността на борда чрез разрешаване на проблеми с комуникацията и координацията и да доведат до по-ефективно вземане на решения чрез разпределяне на задачите между членовете на борда (Reeb & Upadhyay, 2010).

В допълнение, нашите констатации показват, че увеличаването на банковия капитал повишава техническата ефективност на търговските банки в Африка. Този резултат е в съответствие с конвенционалния възглед, който твърди, че високите нива на капитализация намаляват риска, като поставят банките в по-добра позиция да поемат загуби. Също така, добре капитализираните банки обикновено имат по-ниски разходи за поддържане на резерви за фалит, така че ако тяхната рентабилност намалее, те могат да намалят буферния капитал и да използват тези средства за диверсифициране в по-рискови, но по-печеливши източници на доходи и така да намалят бъдещите разходи на финансиране (Pennathur et al., 2012). По същия начин банките, които плащат по-малко лихви поради стабилната си капиталова структура, могат да се възползват от това конкурентно предимството, след което да повишат ефективността си (Al-Tarawneh et al., 2016), което предполага, че увеличаването на коефициента собствения капитал към общите активи е от полза за подобряване на стабилността на търговските банки.

5. Заключение

Изследвано е влиянието на дуалността на главния изпълнителен директор върху ефективността на банките в Африка. Анализът на панелни данни от извадка от 78 големи африкански търговски банки за периода 2016-2019 г. предостави емпирични доказателства за влиянието на дуалността на главните изпълнителни директори върху тяхната рентабилност.

Изследването потвърждава теоретичните постановки за силното и единно ръководство на теорията на „добрия стопанин“, която подкрепя идеята, че дуалността на главния изпълнителен директор поражда положително управленско отношение и мотивация, което води до по-добро финансово представяне на фирмата (Donaldson & Davis, 1991). Доколкото ни е известно, това е първото проучване, което свързва дуалността на главните изпълнителни директори с банковата ефективност в различни африкански страни.

Следователно резултатите от това изследване имат отражение върху теоретичните постановки и принос в областта на съперническите си теории принципал-агент“ и „добър стопанин“. Въпреки това, изводите в статията са обект на известни ограничения поради недостатъчни наличие на емпирични данни. Поради това е препоръчително да се проведат по-мощабни изследвания на влиянието на дуалността на главния изпълнителен директор, които да обхващат по-дълги периоди и по-големи извадки.

Използвани източници

- David Adeabah, Agyapomaa Gyeke-Dako, Charles Andoh, (2018) "Board gender diversity, corporate governance and bank efficiency in Ghana: a two stage data envelope analysis (DEA) approach", *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, <https://doi.org/10.1108/CG-08-2017-0171>
- Adams, R. B., & Ferreira, D. (2009). Women in the boardroom and their impact on governance and performance. *Journal of Financial Economics*, 19. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2008.10.007>
- Adams, R. B., & Mehran, H. (2003). Is Corporate Governance Different for Bank Holding Companies? *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.387561>
- Adams, R. B., & Mehran, H. (2012). *Bank Board Structure and Performance : Evidence for Large Bank Holding Companies*. 49.
- Adusei, M. (2019). Board gender diversity and the technical efficiency of microfinance institutions : Does size matter? *International Review of Economics & Finance*, 64, 393-411. <https://doi.org/10.1016/j.iref.2019.07.008>
- Al-Tarawneh, A., Abu Khalaf, B. K., & Assaf, G. A. (2016). Noninterest Income and Financial Performance at Jordanian Banks. *International Journal of Financial Research*, 8(1), 166. <https://doi.org/10.5430/ijfr.v8n1p166>
- Anderson, R. C., Mansi, S. A., & Reeb, D. M. (2004). Board characteristics, accounting report integrity, and the cost of debt. *Journal of Accounting and Economics*, 37(3), 315-342. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2004.01.004>
- Banker, R.D., Charnes, A. and Cooper, W.W. (1984), "Some models for estimating technological and scale inefficiencies in data envelopment analysis", *Management Science*, Vol. 30 No. 9, pp. 1078-1092. <https://doi.org/10.1287/mnsc.30.9.1078>

- Beasley, M. S. (1996). An Empirical Analysis of the Relation between the Board of Director Composition and Financial Statement Fraud. *CFA Digest*, 27(2), 69-69. <https://doi.org/10.2469/dig.v27.n2.79>
- Belhaj, S., & Mateus, C. (2016). Corporate governance impact on bank performance evidence from Europe. *Corporate Ownership and Control*, 13(4), 583-597. <https://doi.org/10.22495/cocv13i4c4p8>
- Belkhir, M. (2009). Board structure, ownership structure and firm performance : Evidence from banking. *Applied Financial Economics*, 19(19), 1581-1593. <https://doi.org/10.1080/09603100902967561>
- Berger, A. N., & DeYoung, R. (1997). Problem loans and cost efficiency in commercial banks. *Journal of Banking & Finance*, 21(6), 849-870. [https://doi.org/10.1016/S0378-4266\(97\)00003-4](https://doi.org/10.1016/S0378-4266(97)00003-4)
- Birgach, Hiba & Azizi, Taib & Habba, Badr. (2020). Family Governance Mechanisms in Moroccan Family Businesses: An Exploratory Study. *International Journal of Business and Management*. 15. 101. 10.5539/ijbm.v15n8p101. <https://doi.org/10.5539/ijbm.v15n8p101>
- Bokpin, G. (2013). Ownership Structure, Corporate Governance and Bank Efficiency : An Empirical Analysis of Panel Data from the Banking Industry in Ghana. *Corporate Governance: The international journal of business in society*, 13. <https://doi.org/10.1108/CG-05-2010-0041>
- Boyd, B. K. (1995). CEO duality and firm performance : A contingency model. *Strategic Management Journal*, 16(4), 301-312. <https://doi.org/10.1002/smj.4250160404>
- Brick, I. E., & Chidambaran, N. K. (2010). Board meetings, committee structure, and firm value. *Journal of Corporate Finance*, 16(4), 533-553. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2010.06.003>
- Cabo, R., Gimeno, R., & Nieto, M. (2012). Gender Diversity on European Banks' Boards of Directors. *Journal of Business Ethics*, 109. <https://doi.org/10.1007/s10551-011-1112-6>
- Campbell, K., & Mínguez-Vera, A. (2008). Gender Diversity in the Boardroom and Firm Financial Performance. *Journal of Business Ethics*, 83(3), 435-451. <https://doi.org/10.1007/s10551-007-9630-y>
- Carter, D. A., Simkins, B. J., & Simpson, W. G. (2003). Corporate Governance, Board Diversity, and Firm Value. *The Financial Review*, 38(1), 33-53. <https://doi.org/10.1111/1540-6288.00034>
- Chen, C.-W., Lin, J. S. B., & Yi, B. (2008). CEO duality and firm performance—An endogenous issue. *Corporate Ownership and Control*, 6(1), 58-65. <https://doi.org/10.22495/cocv6i1p6>
- Chen, Z., Cheung, Y.-L., Stouraitis, A., & Wong, A. W. S. (2005). Ownership concentration, firm performance, and dividend policy in Hong Kong. *Pacific-Basin Finance Journal*, 13(4), 431-449. <https://doi.org/10.1016/j.pacfin.2004.12.001>

- Cooper, W. W., Seiford, L. M., & Zhu, J. (Éds.). (2011). *Handbook on Data Envelopment Analysis* (Vol. 164). Springer US. <https://doi.org/10.1007/978-1-4419-6151-8>
- Donaldson, L., & Davis, J. H. (1991). Stewardship Theory or Agency Theory : CEO Governance and Shareholder Returns. *Australian Journal of Management*, 16(1), 49-64. <https://doi.org/10.1177/031289629101600103>
- Ehikioya, B. I. (2009). Corporate governance structure and firm performance in developing economies : Evidence from Nigeria. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 9(3), 231-243. <https://doi.org/10.1108/14720700910964307>
- Fama, E. F., & Jensen, M. C. (1983). Separation of Ownership and Control. *Journal of Law and Economics*, 26(2), 301-325. <http://dx.doi.org/10.1086/467037>
- Finkelstein, S., & D'aveni, R. A. (1994). CEO Duality as a Double-Edged Sword : How Boards of Directors Balance Entrenchment Avoidance and Unity of Command. *Academy of Management Journal*, 37(5), 1079-1108. <https://doi.org/10.5465/256667>
- Finkelstein, S., & Hambrick, D. C. (1996). Strategic Leadership : Top Executives and Their Effects on Organizations. *AUSTRALIAN JOURNAL OF MANAGEMENT*, 22(2), 4. [10.1177/031289629702200205](https://doi.org/10.1177/031289629702200205)
- Fiordelisi, F., Marques-Ibanez, D., & Molyneux, P. (2011). Efficiency and risk in European banking. *Journal of Banking & Finance*, 35(5), 1315-1326. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2010.10.005>
- García-Meca, E., García-Sánchez, I.-M., & Martínez-Ferrero, J. (2015). Board diversity and its effects on bank performance : An international analysis. *Journal of Banking & Finance*, 53, 202-214. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2014.12.002>
- Hadani, M., Goranova, M., & Khan, R. (2011). Institutional investors, shareholder activism, and earnings management. *Journal of Business Research*, 64(12), 1352-1360. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2010.12.004>
- Jensen, C., & Meckling, H. (1976). *Theory of the firm : Managerial behavior, agency costs and ownership structure*. 56.
- Jensen, M. C. (1993). The Modern Industrial Revolution, Exit, and the Failure of Internal Control Systems. *The Journal of Finance*, 48(3), 831-880. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.1993.tb04022.x>
- John, K. and Senbet, L.W. (1998) Corporate Governance and Board Effectiveness. *Journal of Banking & Finance*, 22, 371-403. [https://doi.org/10.1016/S0378-4266\(98\)00005-3](https://doi.org/10.1016/S0378-4266(98)00005-3)

- Minton, B. A., Taillard, J. P., & Williamson, R. (2014). Financial Expertise of the Board, Risk Taking, and Performance : Evidence from Bank Holding Companies. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 49(2), 351-380. <https://doi.org/10.1017/S0022109014000283>
- Mishra, C. S., & Nielsen, J. F. (2000). Board Independence and Compensation Policies in Large Bank Holding Companies. *Financial Management*, 29(3), 51. <https://doi.org/10.2307/3666229>
- Mülbert, P. O. (2010). Corporate Governance of Banks after the Financial Crisis—Theory, Evidence, Reforms. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1448118>
- Okoro Blessing, Chineme, Etim Ben, Udoh, Nwosu, M. O., & Tel. (2018). *Effect of Chief Executive Officer Duality on the Profitability of Money Deposit Banks*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.35905.45924>
- Pathan, S., & Faff, R. (2013). Does board structure in banks really affect their performance? *Journal of Banking & Finance*, 37(5), 1573-1589. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2012.12.016>
- Peng, M. W., Zhang, S., & Li, X. (2007). CEO Duality and Firm Performance during China's Institutional Transitions. *Management and Organization Review*, 3(2), 205-225. <https://doi.org/10.1111/j.1740-8784.2007.00069.x>
- Pennathur, A. K., Subrahmanyam, V., & Vishwasrao, S. (2012). Income diversification and risk : Does ownership matter? An empirical examination of Indian banks. *Journal of Banking & Finance*, 36(8), 2203-2215. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2012.03.021>
- Puni, A., & Anlesinya, A. (2020). Corporate governance mechanisms and firm performance in a developing country. *International Journal of Law and Management*, 62(2), 147-169. <https://doi.org/10.1108/IJLMA-03-2019-0076>
- Ramdani, D., & Witteloostuijn, A. van. (2010). The Impact of Board Independence and CEO Duality on Firm Performance : A Quantile Regression Analysis for Indonesia, Malaysia, South Korea and Thailand: Board Independence, CEO Duality and Firm Performance. *British Journal of Management*, 21(3), 607-627. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8551.2010.00708.x>
- Reeb, D., & Upadhyay, A. (2010). Subordinate board structures. *Journal of Corporate Finance*, 16(4), 469-486. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2010.04.005>
- Shrader, C. B., Blackburn, V. B., & Iles, P. (1997). Women In Management And Firm Financial Performance : An Exploratory Study. *Journal of Managerial Issues*, 9(3), 355-372.
- Terjesen, S., Sealy, R., & Singh, V. (2009). Women Directors on Corporate Boards : A Review and Research Agenda. *Corporate Governance: An*

- International Review*, 17(3), 320-337. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8683.2009.00742.x>
- Titova, Y. (2016). Are board characteristics relevant for banking efficiency? Evidence from the US. *Corporate Governance*, 16(4), 655-679. <https://doi.org/10.1108/CG-09-2015-0124>
- Ujunwa, A. (2012). Board characteristics and the financial performance of Nigerian quoted firms. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 12(5), 656-674. <https://doi.org/10.1108/14720701211275587>
- Vafeas, N. (1999) Board Meeting Frequency and Firm Performance. *Journal of Financial Economics*, 53, 113-142. [http://dx.doi.org/10.1016/S0304-405X\(99\)00018-5](http://dx.doi.org/10.1016/S0304-405X(99)00018-5)
- Welbourne, T. M. (2007). Employee engagement : Beyond the fad and into the executive suite. *Leader to Leader*, 2007(44), 45-51. <https://doi.org/10.1002/ltl.231>
- Yermack, D. (1996). Higher market valuation of companies with a small board of directors. *Journal of Financial Economics (1996) 40(2) 185-211*. [https://doi.org/10.1016/0304-405X\(95\)00844-5](https://doi.org/10.1016/0304-405X(95)00844-5)
- Zahariev, Andrey and Prodanov, Stoyan and Radulova, Aneliya and Zaharieva, Galina and Pavlova, Mariyana and Angelov, Petko and Ismailov, Taner and Aleksandrova, Aleksandrina and Marinova, Kristi, The Bank Insolvency: From Lehman Brothers to COVID-19 (International Remarks and National Peculiarities) (September 8, 2020). *Economic and Social Developments (58)*, pp. 44-59, Budapest 2020, 04-05 September 2020, ISSN: 1849-7535. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3688961>

Бадр Хаба е преподавател по мениджмънт в Университет Кади Аяд – Маракеш и ВУТМ – Казабланка. Освен това е консултант-преподавател по финансов мениджмънт, одит и управленски контрол и титуляр на дисциплината „Семейни фирми в Мароко”. Завършил е Института по бизнес мениджмънт в Бордо, има и докторска степен по управленски науки от Университета Монтеско-Бордо IV. **Научни интереси:** оценка на банковите институции, финансови политики на семейните фирми.

ORCID: 0000-0002-9097-1702

София Бенжак е докторант в лабораторията LAREGO в Университет Кади Аяд - Маракеш. Докторската ѝ дисертация е в областта на корпоративното управление в африканските банки. **Научни интереси:** диверсификация на доходите, корпоративно управление, африкански банков сектор.

ORCID: 0000-0002-8198-8860

ISSN 0323-9004

Народно стопански архив

Свищов, година LXXV, книга 2 - 2022

Връзката между двойната функция на изпълнителния директор и ефективността на банката: примери от банковия сектор в Африка

Подход за разбиране и оценяване на управленческата ефективност на земеделските стопанства

Използване на дигитални услуги от населението в България: основни предпоставки, тенденции и регионални измерения

Бюджет за маркетинг стимулиране на регионални пчелни продукти на база ценност

Перспективен пространствен модел за устойчиво прерайониране и осигуряване на регионалното развитие в България

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“

СВИЩОВ

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
Проф. д-р Йордан Василев – зам. главен редактор
Проф. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Анатолий Асенов
Доц. д-р Тодор Кръстевич

МЕЖДУНАРОДЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р ик.н. Михаил А. Ескиндаров – Финансов университет при Правителството на Руската федерация, Москва (Русия).
Проф. д-р ик.н. Григоре Белостечник – Молдовска академия за икономически изследвания, Кишинев (Молдова).
Проф. д-р ик.н. Михаил Ив. Зверяков – Одески държавен икономически университет, Одеса (Украйна).
Проф. д-р ик.н. Андрей Крисоватий – Тернополски национален икономически университет, Тернопол (Украйна).
Проф. д-р ик.н. Йон Кукуй – Университет Валахия, Търговище (Румъния)
Проф. д-р Кен О'Нийл – Университет Ълстер (Великобритания)
Проф. д-р Ричард Торп – Университет Лийдс (Великобритания)
Проф. д-р ик.н. Олена Непочатенко – Умански национален аграрен университет, Уман (Украйна)
Проф. д-р ик.н. Дмитрий Лукьяненко – Киевски национален икономически университет "Вадим Гетман", Киев (Украйна)
Доц. д-р Мария Стефан – Университет "Валахия", Търговище (Румъния)
Доц. д-р Анисоара Дунка – Университет "Валахия", Търговище (Румъния)
Доц. д-р Владимир Климух – Брановички държавен университет, Бранович (Беларус)

Екип за техническо обслужване:

Технически секретар – д-р Росица Проданова
Стилов редактор – Анка Танева
Превод на английски език – ст. преп. Венцислав Диков и ст. преп. д-р Петър Тодоров

Адрес на редакцията:

5250 Свищов, ул. „Ем. Чакъров” 2
Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
☎ (+359) 889 882 298
Д-р Росица Проданова – технически секретар
☎ (+359) 631 66 309, e-mail: nsarhiv@uni-svishtov.bg
Благовеста Борисова – компютърен дизайн
☎ (+359) 882 552 516, e-mail: b.borisova@uni-svishtov.bg

Отпечатването на списанието за 2022 г. се осъществява с безвъзмездната финансова помощ на Фонд “Научни изследвания” – Договор ДНП № КП-06-НПЗ-69 по конкурс “Българска научна периодика – 2022 г.”

© Академично издателство „Ценов” – Свищов
© Стопанска академия „Димитър А. Ценов” – Свищов

НАРОДНОСТОПАНСКИ АРХИВ

ГОДИНА LXXV, КНИГА 2 – 2022

СЪДЪРЖАНИЕ

София Бенжакк, Бадр Хаба

Връзката между двойната функция на изпълнителния директор и ефективността на банката: примери от банковия сектор в Африка /3

Храбрин Башев

Подход за разбиране и оценяване на управленческата ефективност на земеделските стопанства /22

Венелин Н. Бошнаков, Мария Ат. Казакова

Използване на дигитални услуги от населението в България: основни предпоставки, тенденции и регионални измерения /42

Любомир Димитров Любенов

Бюджет за маркетинг стимулиране на регионални пчелни продукти на база ценност /55

Мартин Харизанов

Перспективен пространствен модел за устойчиво прерайониране и осигуряване на регионалното развитие в България /69